ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)

της 12ης Δεκεμβρίου 2002 *

Στην υπόθεση C-209/00,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους F. Santaolalla και K.-D. Borchardt, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, εκπροσωπουμένης από τον W.-D. Plessing, επικουρούμενο από τον H.-F. Wissel, Rechtsanwalt,

καθής,

που έχει ως αντικείμενο να διαπιστωθεί ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, μη λαμβάνοντας εμπροθέσμως όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να καταργήσει και να αναζητήσει τις ενισχύσεις που είχε ήδη χορηγήσει στη Westdeutsche Landesbank Girozentrale μεταξύ 1992 και 1998 και που κρίθηκαν

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά με την απόφαση 2000/392/ΕΚ της Επιτροπής, της 8ης Ιουλίου 1999, σχετικά με μέτρο που έθεσε σε εφαρμογή η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υπέρ της Westdeutsche Landesbank Girozentrale (ΕΕ 2000, L 150, σ. 1), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τις συνδυασμένες διατάξεις του άρθρου 249 ΕΚ και του άρθρου 3 της εν λόγω αποφάσεως,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους R. Schintgen, πρόεδρο του δευτέρου τμήματος, προεδρεύοντα του έκτου τμήματος, C. Gulmann και Β. Σκουρή, F. Macken (εισηγήτρια) και J. N. Cunha Rodrigues, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. Tizzano

γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις αγορεύσεις των διαδίκων κατά τη συνεδρίαση της 7ης Ιουνίου 2001,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2001,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 25 Μαΐου 2000, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων άσκησε, δυνάμει του άρθρου 88, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ, προσφυγή προκειμένου να διαπιστωθεί ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, μη λαμβάνοντας εμπροθέσμως όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να καταργήσει και να αναζητήσει τις ενισχύσεις που είχε ήδη χορηγήσει στη Westdeutsche Landesbank Girozentrale μεταξύ 1992 και 1998 και που κρίθηκαν ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά με την απόφαση 2000/392/ΕΚ της Επιτροπής, της 8ης Ιουλίου 1999, σχετικά με μέτρο που έθεσε σε εφαρμογή η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υπέρ της Westdeutsche Landesbank Girozentrale (ΕΕ 2000, L 150, σ. 1), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τις συνδυασμένες διατάξεις του άρθρου 249 ΕΚ και του άρθρου 3 της εν λόγω αποφάσεως.

Ιστορικό της διαφοράς

Η απόφαση 2000/392

2 Κατά το άρθρο 1 του Gesetz zur Regelung der Wohnungsbauförderung (νόμου για την προώθηση της στεγαστικής αναπτύξεως), της 18ης Δεκεμβρίου 1991 (στο εξής: GRW), που θέσπισε το Κοινοβούλιο του ομόσπονδου κράτους της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας, η Wohnungsbauförderunganstalt des Landes Nordrhein-Westfalen (στο εξής: WfA) μεταβιβάστηκε, από 1ης Ιανουαρίου 1992, στη Westdeutsche Landesbank Girozentrale (στο εξής: WestLB), που κατέστη γενικός διάδοχός της.

3 Η WestLB είναι οργανισμός δημοσίου δικαίου που διέπεται από τη νομοθεσία της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας. Το 100 % των μετοχών της ανήκει στο Δημόσιο. Ο κύριος μέτοχός της είναι το ομόσπονδο κράτος της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας (στο εξής: ομόσπονδο κράτος), το οποίο κατέχει το 43,2 % του κεφαλαίου της.

4 Μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1991, η WfA λειτούργησε ως οργανισμός δημοσίου δικαίου. Με αυτή την ιδιότητα αποτελούσε ανεξάρτητο οργανισμό, με μοναδικό της μέτοχο το ομόσπονδο κράτος. Μοναδική της αποστολή ήταν η προώθηση της στεγαστικής αναπτύξεως. Μετά την 1η Ιανουαρίου 1992, η WfA παρέμεινε ένας οργανισμός δημοσίου δικαίου, ανεξάρτητος από οικονομικής και οργανωτικής απόψεως στο πλαίσιο της WestLB, χωρίς όμως ίδια νομική προσωπικότητα.

5 Το αρχικό κεφάλαιο και τα αποθεματικά της WfA έπρεπε να καταχωριστούν στον ισολογισμό της WestLB ως ειδικά αποθεματικά. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 16, δεύτερο εδάφιο, του GRW, τα περιουσιακά στοιχεία της WfA, ήτοι το κεφάλαιό της, τα αποθεματικά της, τα κεφάλαια για τη στεγαστική ανάπτυξη, οι λοιπές πιστώσεις της, καθώς και οι προσδοκώμενες εισροές από κατασκευαστικά δάνεια, συνολικού ύψους 5,9 δισεκατομμυρίων γερμανικών μάρκων (DEM), εξακολούθησαν να προορίζονται, μετά τη μεταβίβαση στη WestLB, για δραστηριότητες στεγαστικής αναπτύξεως. Επομένως, η διαχείριση των εν λόγω στοιχείων του ενεργητικού της WfA που μεταβιβάστηκαν στη WestLB πρέπει να είναι ανεξάρτητη από τη διαχείριση των λοιπών δραστηριοτήτων της WestLB. Εντούτοις, ο GRW προέβλεπε, επίσης, ότι τα μεταβιβαζόμενα περιουσιακά στοιχεία χρησιμεύουν ταυτόχρονα ως μετοχικό κεφάλαιο, ήτοι κεφάλαιο βάσει του οποίου υπολογίζεται ο συντελεστής φερεγγυότητας μιας τράπεζας.

6 Η μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων της Wfa δεν μετέβαλε τη διάρθρωση της WestLB όσον αφορά την ιδιοκτησία. Το ομόσπονδο κράτος δεν έλαβε κανένα αντίτιμο για τα κεφάλαια που εισέφερε κατ' αυτόν τον τρόπο στη WestLB ούτε υπό μορφή μεγαλύτερου μεριδίου επί των καταβαλλόμενων μερισμάτων ούτε υπό μορφή μεγαλύτερου μεριδίου επί των κερδών από τις συμμετοχές στη WestLB. Αντιθέτως, το αντίτιμο για το καταβληθέν κεφάλαιο ορίστηκε σε 0,6 % ετησίως. Η WestLB

κατέβαλλε το εν λόγω αντίτιμο επί των φορολογηθέντων κερδών. Το αντίτιμο αυτό, υπολογιζόμενο βάσει του κεφαλαίου της WfA που η Bundesaufsichtsamt für das Kreditwesen (ομοσπονδιακή υπηρεσία τραπεζικής εποπτείας) αναγνωρίζει ως ίδιο κεφάλαιο της WestLB, καταβαλλόταν μόνο για το μέρος των κεφαλαίων αυτών που η WestLB μπορούσε να διαθέσει ως εγγύηση για τις εμπορικές τις συναλλαγές.

7 Η Επιτροπή αποφάσισε, την 1η Οκτωβρίου 1997, να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ). Μετά το πέρας της έρευνάς της, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 2000/392.

8 Με την απόφαση αυτή, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι, με τη μεταβίβαση της WfA από το ομόσπονδο κράτος στη WestLB, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας χορήγησε κρατική ενίσχυση κατά παράβαση του άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ. Κατά την απόφαση 2000/392, το στοιχείο ενίσχυσης συνίσταται στη διαφορά μεταξύ των ποσών που πραγματικά καταβλήθηκαν ως αντίτιμο για την εισφορά κεφαλαίου και αυτών που αντιστοιχούν στους όρους της αγοράς. Η Επιτροπή διαπίστωσε, επιπλέον, ότι η ενίσχυση αυτή δεν μπορούσε να θεωρηθεί συμβατή με την κοινή αγορά ούτε βάσει του άρθρου 87, παράγραφοι 2 και 3, ΕΚ ούτε βάσει άλλων διατάξεων της Συνθήκης.

9 Για τους λόγους αυτούς, η Επιτροπή εξέδωσε τις ακόλουθες διατάξεις, ως έχουν στο διατακτικό της αποφάσεως 2000/392:

«*Άρθρο 1*

Η κρατική ενίσχυση συνολικού ύψους 1 579 700 000 DEM (807 700 000 ευρώ) που χορήγησε η Γερμανία υπέρ της Westdeutsche Landesbank Girozentrale [...], από το 1992 ως το 1998, δεν συμβιβάζεται με την κοινή αγορά.

Άρθρο 2

1. Η Γερμανία λαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα για την κατάργηση και την ανάκτηση της αναφερόμενης στο άρθρο 1 ενίσχυσης που χορηγήθηκε παράνομα στο δικαιούχο.

2. Η ανάκτηση πραγματοποιείται σύμφωνα με τις διαδικασίες της γερμανικής νομοθεσίας. Τα προς ανάκτηση ποσά περιλαμβάνουν τόκους από το χρόνο κατά τον οποίο τέθηκαν στη διάθεση του (των) δικαιούχου(-ων) μέχρι τον χρόνο της πραγματικής τους ανάκτησης. Οι τόκοι αυτοί υπολογίζονται βάσει του επιτοκίου αναφοράς που χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό του ισοδύναμου επιχορήγησης στο πλαίσιο των περιφερειακών ενισχύσεων.

Άρθρο 3

Η Γερμανία ενημερώνει την Επιτροπή, εντός προθεσμίας δύο μηνών από την κοινοποίηση της παρούσας απόφασης, για τα μέτρα που έλαβε για την εφαρμογή της.

Άρθρο 4

Η παρούσα απόφαση απευθύνεται στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.»

10 Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας άσκησε, στις 7 Οκτωβρίου 1999, προσφυγή περί ακυρώσεως της αποφάσεως 2000/392 που πρωτοκολλήθηκε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου με αριθμό C-376/99.

11 Στις 12 Οκτωβρίου 1999, η WestLB καθώς και το ομόσπονδο κράτος άσκησαν ενώπιον του Πρωτοδικείου προσφυγές ακυρώσεως κατά της ίδιας αποφάσεως, οι οποίες πρωτοκολλήθηκαν με αριθμούς Τ-228/99 και Τ-233/99 αντιστοίχως.

12 Με διάταξη του Δικαστηρίου της 8ης Φεβρουαρίου 2000, η διαδικασία στην υπόθεση C-376/99 ανεστάλη μέχρι την έκδοση οριστικών αποφάσεων του Πρωτοδικείου στις υποθέσεις Τ-228/99 και Τ-233/99.

13 Με έγγραφο της 4ης Οκτωβρίου 1999, η Γερμανική Κυβέρνηση κοινοποίησε στην Επιτροπή μέτρο για την εφαρμογή της αποφάσεως 2000/392. Κατόπιν της απορρίψεως του εν λόγω μέτρου από την Επιτροπή την 1η Δεκεμβρίου 1999, η οικεία κυβέρνηση υπέβαλε, με έγγραφο της 15ης Μαρτίου 2000, πρόταση για την εκτέλεση της εν λόγω αποφάσεως.

Το μέτρο που προτάθηκε στην Επιτροπή στις 4 Οκτωβρίου 1999

14 Κατά το έγγραφο της Γερμανικής Κυβερνήσεως της 4ης Οκτωβρίου 1999, η εκτέλεση της αποφάσεως 2000/392 προέκυπτε από συμφωνία που συνήψαν στις 22 Σεπτεμβρίου 1999 οι μέτοχοι της WestLB για την εκτέλεση της αποφάσεως 2000/392. Η αύξηση του ενεργητικού που καταχωρίσθηκε στα δημοσιοποιημένα και μη αποθεματικά της WestLB μεταξύ 1992 και 1998, χάριν της αυξήσεως των ίδιων κεφαλαίων της κατόπιν της μεταβιβάσεως της WfA, διανεμήθηκε εκ νέου στους υπάρχοντες μετόχους προκειμένου να ικανοποιηθεί η απαίτηση ανακτήσεως. Το μερίδιο του ομόσπονδου κράτους στην αύξηση του ενεργητικού της WestLB αυξήθηκε κατά 22,1 %. Εφόσον το ομόσπονδο κράτος εκτιμά την αύξηση του ενεργητικού σε 10 δισεκατομμύρια DEM για την περίοδο 1992-1998, το πρόσθετο μερίδιο της τάξεως του 22,1 % αντιπροσωπεύει τουλάχιστον 2,21 δισεκατομμύρια DEM. Το πρόσθετο αυτό ποσό, το οποίο δικαιούνταν το ομόσπονδο κράτος, καταργεί την αναφερόμενη στην απόφαση 2000/392 κρατική ενίσχυση.

15 Η αναδιανομή αυτή, ωστόσο, πραγματοποιείται μόνο σε περίπτωση εκκαθαρίσεως της WestLB ή μεταβολής της δομής της κατανομής των μετοχών της.

16 Μετά το 1998, το ειδικό αποθεματικό που απορρέει από τη μεταβίβαση της WfA στη WestLB πρέπει να μεταβληθεί σε σιωπηλή συμμετοχή («Stille Einlage») του ομόσπονδου κράτους, χωρίς μεταβολή των μεριδίων του αρχικού κεφαλαίου. Μια σιωπηλή συμμετοχή, υπό την έννοια του γερμανικού δικαίου, συνίσταται σε συμμετοχή στο κεφάλαιο μιας επιχειρήσεως που δεν συνεπάγεται γι' αυτόν που την αποκτά ούτε δικαίωμα ψήφου ούτε δικαίωμα καθορισμού των μετοχών της εν λόγω επιχειρήσεως. Οι συγκεκριμένες προϋποθέσεις μιας σιωπηλής συμμετοχής καθορίζονται στη σύμβαση βάσει της οποίας χορηγείται.

17 Το ομόσπονδο κράτος έχει το δικαίωμα, στο πλαίσιο μελλοντικών αυξήσεων του κεφαλαίου της WestLB, να παραχωρήσει το μερίδιό του με τη μεταβολή ορισμένων μερών της σιωπηλής του συμμετοχής, κατά ποσοστό που καθορίζεται πάντοτε ομόφωνα από τους εγγυητές.

18 Η συμφωνία που συνήφθη μεταξύ των μετόχων της WestLB ακυρώνεται αναδρομικά, αν το Πρωτοδικείο αποφασίσει την ακύρωση της αποφάσεως 2000/392 ή αν, στην αντίθετη περίπτωση, την επικυρώσει ή αν, τέλος, θεωρήσει ότι η εν λόγω συμφωνία δεν αποτελεί μέτρο εφαρμογής της εν λόγω αποφάσεως.

19 Με έγγραφο της 1ης Δεκεμβρίου 1999, η Επιτροπή απάντησε στη Γερμανική Κυβέρνηση ότι το μέτρο αυτό δεν ήταν πρόσφορο για την ορθή εκτέλεση της αποφάσεως 2000/392.

Η πρόταση που κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή στις 15 Μαρτίου 2000

20 Λόγω της αρνήσεως αυτής, η Γερμανική Κυβέρνηση υπέβαλε στην Επιτροπή, στις 15 Μαρτίου 2000, πρόταση εφαρμογής της αποφάσεως 2000/392. Με έγγραφο της 5ης Απριλίου 2000, η εν λόγω κυβέρνηση καθόρισε τους όρους της προτάσεως αυτής.

21 Σύμφωνα με τη Γερμανική Κυβέρνηση, αντί για την καταβολή μετρητών, η WestLB πρέπει να επιστρέψει την ενίσχυση σε είδος στο ομόσπονδο κράτος, υπό τη μορφή σιωπηλής συμμετοχής ύψους 2,2 δισεκατομμυρίων DEM, με αναδρομική ισχύ από 1ης Ιανουαρίου 2000. Η σιωπηλή αυτή συμμετοχή δεν καλύπτει μόνον τις ενισχύσεις που η Επιτροπή θεώρησε, με την απόφαση 2000/392, ότι χορηγήθηκαν μεταξύ 1ης Ιανουαρίου 1992 και 31ης Δεκεμβρίου 1998, πλέον τόκων, αλλά και τις ενισχύσεις του έτους 1999 που δεν αποτιμώνται με την απόφαση αυτή.

22 Η σιωπηλή αυτή συμμετοχή θα χορηγηθεί, επίσης, «σύμφωνα με τους όρους της αγοράς» και τηρουμένων, μεταξύ άλλων, των όσων προέβλεψε η επιτροπή της Βασιλείας επί του τραπεζικού ελέγχου, της 27ης Οκτωβρίου 1998, σχετικά με τα «υβριδικά ίδια κεφάλαια», στα οποία ανήκει, κατά το γερμανικό εμπορικό δίκαιο, το κεφάλαιο μιας σιωπηλής συμμετοχής. Οι τόκοι που θα αποφέρει η σιωπηλή αυτή συμμετοχή δεν θα καταβάλλονται στο ομόσπονδο κράτος, αλλά θα παραμένουν στη WestLB. Οι εν λόγω τόκοι θα προστίθενται κάθε χρόνο στη σιωπηλή συμμετοχή μέχρι την έκδοση των οριστικών αποφάσεων του Πρωτοδικείου και του Δικαστηρίου σχετικά με την απόφαση 2000/392.

23 Τα προτεινόμενα μέτρα θα τεθούν, ωστόσο, σε εφαρμογή μόνον αφότου η Επιτροπή επιβεβαιώσει ότι η σιωπηλή αυτή συμμετοχή δεν αντιβαίνει στο δίκαιο του ανταγωνισμού.

24 Περαιτέρω, στην περίπτωση που το Δικαστήριο ή το Πρωτοδικείο καταλήξουν στην ακυρότητα της αποφάσεως 2000/392, το ομόσπονδο κράτος θα επιστρέψει εντόκως στη WestLB την παθητική συμμετοχή, χωρίς να προβλέπεται σχετική αποζημίωση.

25 Με έγγραφο της 29ης Μαρτίου 2000, η Επιτροπή απάντησε στη Γερμανική Κυβέρνηση ότι από την πρόταση της 15ης Μαρτίου 2000 δεν προέκυπτε ότι τα προβλεπόμενα σ' αυτή μέτρα αποτελούσαν ορθή εφαρμογή της αποφάσεως 2000/392.

Προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

26 Κατόπιν του εγγράφου της Επιτροπής της 29ης Μαρτίου 2000, ακολούθησαν αρκετές συνομιλίες μεταξύ των εκπροσώπων της Επιτροπής, της Γερμανικής Κυβερνήσεως, του ομόσπονδου κράτους και της WestLB, σχετικά με τη δυνατότητα προσαρμογής της προτάσεως της 15ης Μαρτίου 2000.

27 Κατά τη συνομιλία της 3ης Μαΐου 2000, οι εκπρόσωποι της Επιτροπής ζήτησαν την επιστροφή εντόκως των χορηγηθεισών ενισχύσεων σε μετρητά, όπως προβλέπει η απόφαση 2000/392, εντός των δύο εβδομάδων που ακολουθούσαν.

28 Μετά τη λήξη της ως άνω προθεσμίας, η Επιτροπή άσκησε την παρούσα προσφυγή.

Επί της ουσίας

29 Εκ προοιμίου, πρέπει να υπομνησθεί ότι, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', ΕΚ, η δράση της Κοινότητας περιλαμβάνει ένα καθεστώς που εξασφαλίζει ανόθευτο ανταγωνισμό μέσα στην εσωτερική αγορά και ότι, στο πλαίσιο αυτό, το άρθρο 87, παράγραφος 1, ΕΚ κηρύσσει ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά, κατά το μέτρο που επηρεάζουν το ενδοκοινοτικό εμπόριο, ενισχύσεις που χορηγούνται από τα κράτη και που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχειρίσεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής.

30 Προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα της απαγορεύσεως αυτής, η Επιτροπή είναι αρμόδια, όταν διαπιστώσει το ασυμβίβαστο μιας ενισχύσεως με την κοινή αγορά, να αποφασίσει ότι το ενδιαφερομένο κράτος πρέπει να την καταργήσει ή να την τροποποιήσει. Αυτή η κατάργηση ή τροποποίηση, για να έχει πρακτική αποτελεσματικότητα, μπορεί να συνεπάγεται υποχρέωση αποδόσεως των ενισχύσεων που χορηγήθηκαν κατά παράβαση της Συνθήκης (βλ. απόφαση της 12ης Ιουλίου 1973, 70/72, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 609, σκέψη 13).

31 Το κράτος μέλος που είναι ο αποδέκτης μιας αποφάσεως που το υποχρεώνει να ανακτήσει τις παράνομες ενισχύσεις οφείλει, δυνάμει του άρθρου 249 ΕΚ, να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσει την εκτέλεση της εν λόγω αποφάσεως.

32 Δεδομένης της απουσίας κοινοτικών διατάξεων σχετικών με τη διαδικασία αναζητήσεως των αχρεωστήτως καταβληθέντων, η αναζήτηση των παράνομων ενισχύσεων πρέπει, καταρχήν, να πραγματοποιείται σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο εθνικό δίκαιο (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση της 20ής Μαρτίου 1997, C-24/95, Alcan Deutschland, Συλλογή 1997, σ. I-1591, σκέψη 24).

33 Κατά τα λοιπά, η νομολογία αυτή επιβεβαιώθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου 93 της συνθήκης ΕΚ (ΕΕ L 83, σ. 1), μεταξύ άλλων με το άρθρο του 14, παράγραφος 3, που προβλέπει ότι η ανάκτηση πραγματοποιείται αμελλητί και σύμφωνα με τις διαδικασίες της εθνικής νομοθεσίας του οικείου κράτους μέλους.

34 Επομένως, ένα κράτος μέλος που, βάσει αποφάσεως της Επιτροπής, είναι υποχρεωμένο να ανακτήσει τις παράνομες ενισχύσεις είναι ελεύθερο να επιλέξει τα μέσα για την εκπλήρωση της υποχρεώσεως αυτής, υπό την προϋπόθεση ότι τα επιλεγέντα μέτρα δεν θίγουν το περιεχόμενο και την αποτελεσματικότητα του κοινοτικού δικαίου.

35 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ένα κράτος μέλος δεν εκπληρώνει την υποχρέωσή του αυτή, παρά μόνον αν τα μέτρα που λαμβάνει είναι ικανά να αποκαταστήσουν τις κανονικές συνθήκες ανταγωνισμού που νοθεύτηκαν με τη χορήγηση της παράνομης ενισχύσεως και είναι σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του κοινοτικού δικαίου.

36 Επομένως, δεν συνιστούν ορθή εκτέλεση μιας αποφάσεως που επιβάλλει την ανάκτηση παράνομων ενισχύσεων μέτρα που αντιβαίνουν στο κοινοτικό δίκαιο.

37 Τέλος, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όταν ένα κράτος μέλος παραλείπει να συμμορφωθεί προς την υποχρέωση ανακτήσεως παράνομων ενισχύσεων, η Επιτροπή έχει το δικαίωμα να ζητήσει από το Δικαστήριο να διαπιστώσει την οικεία παραβίαση της Συνθήκης είτε βάσει του άρθρου 226 ΕΚ είτε βάσει του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ, το οποίο προβλέπει ένδικο μέσο που συνιστά παραλλαγή της προσφυγής λόγω παράβασεως, προσαρμοσμένο στα ειδικά προβλήματα που παρουσιάζει η διατήρηση κρατικών ενισχύσεων που έχουν κριθεί παράνομες για τον εντός της κοινής αγοράς ανταγωνισμό.

38 Κατά πάγια νομολογία, στα πλαίσια της διαδικασίας λόγω παραβάσεως, εναπόκειται στην Επιτροπή να αποδείξει τον ισχυρισμό ότι υπάρχει παράβαση. Η Επιτροπή οφείλει να προσκομίσει στο Δικαστήριο τα στοιχεία που είναι αναγκαία για τη διαπίστωση της παραβάσεως, χωρίς να υπάρχει δυνατότητα να στηριχθεί σε οποιοδήποτε τεκμήριο (βλ. απόφαση της 25ης Μαΐου 1982, 96/81, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, Συλλογή 1982, σ. 1791, σκέψη 6).

39 Πάντως, τα κράτη μέλη υποχρεούνται, δυνάμει του άρθρου 10 ΕΚ, να διευκολύνουν την Επιτροπή στην εκπλήρωση της αποστολής της, η οποία συνίσταται ιδίως στη μέριμνα για την εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, σκέψη 7).

40 Όσον αφορά την εκτέλεση αποφάσεως περί της ανακτήσεως παράνομων ενισχύσεων, όταν ένα κράτος μέλος προβλέπει την ανάκτηση των εν λόγω ενισχύσεων με μέσο διαφορετικό από την καταβολή μετρητών, οφείλει να προσκομίσει στην Επιτροπή όλα τα πληροφοριακά στοιχεία που παρέχουν τη δυνατότητα επαληθεύσεως ότι το επιλεγέν μέσο συνιστά πρόσφορο μέσο εκτελέσεως της σχετικής αποφάσεως.

41 Σε αντίθεση προς την ανάκτηση με την καταβολή μετρητών, η οποία, λόγω της φύσεώς της, διευκολύνει τον εκ μέρους της Επιτροπής έλεγχο της εκτελέσεως μιας τέτοιας αποφάσεως, τα άλλα μέτρα που μπορεί να προτείνει ένα κράτος μέλος για να εκπληρώσει την υποχρέωσή του να ανακτήσει τις παράνομες ενισχύσεις ενδέχεται να επιβάλλουν την εκτίμηση περίπλοκων στοιχείων.

42 Για να μπορέσει η Επιτροπή να προβεί σε τέτοιου είδους έλεγχο, χρειάζεται πληροφοριακά στοιχεία που δεν μπορεί να τα αποκτήσει ελλείψει στενής συνεργασίας με το οικείο κράτος μέλος.

43 Συνεπώς, αν το κράτος μέλος μπορεί να ανακτήσει τις παράνομες ενισχύσεις με άλλο τρόπο εκτός της καταβολής μετρητών, πρέπει να φροντίσει ώστε τα επιλεγέντα μέτρα να είναι επαρκώς διαφανή, προκειμένου η Επιτροπή να μπορεί να επαληθεύσει ότι είναι πρόσφορα για την κατάργηση της στρεβλώσεως του ανταγωνισμού που προκάλεσαν οι εν λόγω ενισχύσεις καθώς και ότι τηρούνται πλήρως οι διατάξεις του κοινοτικού δικαίου.

44 Επομένως, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι, όταν ένα κράτος μέλος αποφασίσει να μην ανακτήσει μια ενίσχυση με την καταβολή μετρητών και επιλέγει εναλλακτικά άλλους τρόπους ανακτήσεως, οφείλει να προσκομίσει στην Επιτροπή τα στοιχεία που θα της παράσχουν τη δυνατότητα επαληθεύσεως ότι τα μέτρα αυτά είναι πρόσφορα για την επίτευξη του επιβαλλομένου από την απόφαση αποτελέσματος καθώς και ότι τηρούνται πλήρως οι διατάξεις του κοινοτικού δικαίου.

45 Κατόπιν των προεκτεθέντων, πρέπει να εξεταστούν τα έγγραφα που κοινοποιήθηκαν στις 4 Οκτωβρίου 1999 και στις 15 Μαρτίου 2000.

Επί του μέτρου που κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή στις 4 Οκτωβρίου 1999

46 Εκ προοιμίου, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, οι διάδικοι συζήτησαν σχετικά με τη φύση της συμφωνίας που συνήψαν οι μέτοχοι της WestLB, η οποία επισυνάπτεται στο έγγραφο της Γερμανικής Κυβερνήσεως της 4ης Οκτωβρίου 1999, για να διαπιστώσουν αν επρόκειτο για μέτρο που πράγματι ελήφθη για την εκτέλεση της αποφάσεως 2000/392, όπως υποστηρίζει η Γερμανική Κυβέρνηση, ή αν επρόκειτο για απλή πρόταση μέτρου εκτελέσεως, όπως εκτιμά η Επιτροπή.

47 Συναφώς, αρκεί η διαπίστωση ότι, τόσο με το από 4 Οκτωβρίου 1999 έγγραφό της όσο και ενώπιον του Δικαστηρίου, η Γερμανική Κυβέρνηση παρουσίασε το μέτρο αυτό ως μέτρο που πράγματι ελήφθη και το οποίο θεωρούσε πρόσφορο για την εκτέλεση της αποφάσεως 2000/392. Επομένως, πρέπει να εξεταστεί ως τέτοιο.

Επιχειρήματα των διαδίκων

48 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι το μέτρο που κοινοποιήθηκε στις 4 Οκτωβρίου 1999 δεν ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις πρόσφορης εκτελέσεως της αποφάσεως 2000/392.

49 Αφενός, το μέτρο αυτό συνεπάγεται απλώς την παραχώρηση από τους άλλους μετόχους μεριδίων των περιουσιακών στοιχείων της WestLB προς όφελος του ομόσπονδου κράτους, αλλά ουδόλως μεταβάλλει την κατάσταση της WestLB από απόψεως εκροών. Κατ' αρχήν, όμως, το να αποκτήσει μια τράπεζα νέα κεφάλαια συνεπάγεται κάποια έξοδα γι' αυτή. Επομένως, το προτεινόμενο μέτρο δεν αντισταθμίζει τη στρέβλωση του ανταγωνισμού που προκλήθηκε στο παρελθόν προς όφελος της WestLB.

50 Αφετέρου, ένας ιδιώτης επενδυτής που ενεργεί σύμφωνα με τους όρους της αγοράς ουδέποτε θα αποδεχόταν την καθυστέρηση αυξήσεως της αξίας μιας συμμετοχής. Ωστόσο, το μέτρο που κοινοποιήθηκε στις 4 Οκτωβρίου 1999 προβλέπει την πραγματοποίηση της προτεινόμενης αναδιανομής μόνο σε περίπτωση εκκαθαρίσεως της WestLB ή τροποποιήσεως της δομής της κατανομής των μετοχών της.

51 Επιπλέον, η Επιτροπή επισημαίνει ότι ακόμη και οι μέτοχοι της WestLB δεν πίστευαν ότι το μέτρο που κοινοποιήθηκε στις 4 Οκτωβρίου 1999 αρκούσε για την εκτέλεση της αποφάσεως 2000/392, εφόσον είχαν προβλέψει την αναθεώρηση του προταθέντος κανόνα, ακόμη και σε περίπτωση επιβεβαιώσεως της αποφάσεως αυτής από το Πρωτοδικείο.

52 Αντιθέτως, η Γερμανική Κυβέρνηση αναφέρει, κατ' αρχάς, ότι οποιαδήποτε τροποποίηση της δομής της αποζημιώσεως που χορηγείται για τη μεταβίβαση της

WfA — είτε υπό μορφή μεγαλύτερου μεριδίου επί των καταβαλλόμενων μερισμάτων είτε υπό μορφή μεγαλύτερου μεριδίου του ομόσπονδου κράτους επί της αυξήσεως του ενεργητικού της WestLB — μπορεί να επηρεάσει μόνον τις σχέσεις μεταξύ των μετόχων. Επομένως, η επιβολή επιβαρύνσεως σχετικής με τα κέρδη και τις απώλειες της τράπεζας δεν είναι καθοριστική.

53 Ακολούθως, σύμφωνα με την κυβέρνηση αυτή, δεν υπάρχει κρατική ενίσχυση στην περίπτωση που, σύμφωνα με την αρχή του επενδυτή που ενεργεί σε οικονομία της αγοράς, ο επενδυτής προσδοκά φυσιολογική απόδοση του κεφαλαίου του, υπό τη μορφή συμμετοχής στην αύξηση των ενεργητικών στοιχείων της δικαιούχου επιχειρήσεως. Συνεπώς, η αναδρομική συμμετοχή του επενδυτή — εν προκειμένω του ομόσπονδου κράτους — στην αύξηση των ενεργητικών στοιχείων παρέχει, κατ' αναλογία, δυνατότητα αντισταθμίσεως των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού.

54 Η Γερμανική Κυβέρνηση επικρίνει, επίσης, το γεγονός ότι η Επιτροπή απορρίπτει το μέτρο εκτελέσεως, για τον λόγο ότι η αναδρομική συμμετοχή στην αύξηση του ενεργητικού μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο σε περίπτωση εκχωρήσεως των μεριδίων και εκκαθαρίσεως της WestLB. Επισημαίνει ότι, γενικώς, όσον αφορά τις εισφορές σε κεφάλαιο, η συμμετοχή στην αύξηση του ενεργητικού αποτελεί τον καθοριστικό παράγοντα για να κριθεί η απόδοση ώστε να γίνει η διανομή των κερδών σε μετρητά. Εν πάση περιπτώσει, αμφισβητεί τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι η συμμετοχή στο κεφάλαιο της WestLB δεν απαλλοτριώνεται ή προορίζεται να διαρκέσει τόσο πολύ ώστε το ομόσπονδο κράτος δεν θα αποκόμιζε ποτέ οφέλη από την αύξηση του ενεργητικού.

55 Τέλος, όσον αφορά το ανασταλτικό αποτέλεσμα του μέτρου που κοινοποιήθηκε στις 4 Οκτωβρίου 1999, η Γερμανική Κυβέρνηση θεωρεί ότι, δεδομένης της βεβαιότητάς της περί της ακυρώσεως της αποφάσεως 2000/392, δεν θα ήταν συνετό να προβλέψει την καταβολή μετρητών που θα προκαλούσε ανεπανόρθωτες ζημίες στη WestLB. Συγκεκριμένα, θεώρησε ότι προείχε η εξασφάλιση της δυνατότητας ακυρώσεως του μέτρου.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

56 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως αναφέρθηκε στη σκέψη 32 της παρούσας αποφάσεως, η ανάκτηση παράνομων ενισχύσεων πρέπει να πραγματοποιείται, κατ' αρχήν, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο εθνικό δίκαιο.

57 Ναι μεν ένα κράτος μέλος που, βάσει αποφάσεως της Επιτροπής, είναι υποχρεωμένο να ανακτήσει τις παράνομες ενισχύσεις είναι ελεύθερο να επιλέξει τα μέσα για την εκπλήρωση της υποχρεώσεως αυτής, τα επιλεγέντα μέτρα, όμως, δεν μπορούν να θίγουν το περιεχόμενο και την αποτελεσματικότητα του κοινοτικού δικαίου και, ιδίως, των διατάξεων της Συνθήκης σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις. Επομένως, τέτοιου είδους μέτρα πρέπει να έχουν αποτέλεσμα όμοιο με αυτό που επιφέρει η επιστροφή της ενισχύσεως σε μετρητά.

58 Έτσι, κάθε μέτρο που λαμβάνεται για την εκπλήρωση της υποχρεώσεως ανακτήσεως παρανόμως χορηγηθείσας ενισχύσεως πρέπει να είναι πρόσφορο να αποκαταστήσει τις συνθήκες του ανταγωνισμού που νοθεύτηκαν με τη χορήγηση της παράνομης ενισχύσεως, ώστε η Επιτροπή και οι λοιποί ενδιαφερόμενοι να μπορούν να κρίνουν ότι είναι πρόσφορο, ότι δεν εξαρτάται από προϋποθέσεις και ότι εφαρμόζεται αμελλητί.

59 Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το μέτρο που ελήφθη για την ανάκτηση της ενισχύσεως που χορηγήθηκε στη WestLB δεν πληροί τις εν λόγω προϋποθέσεις.

60 Συναφώς, αρκεί η διαπίστωση, αφενός, ότι το δικαίωμα αποκτήσεως πρόσθετου μεριδίου επί της αυξήσεως του ενεργητικού μιας εταιρίας σε περίπτωση εκκαθαρίσεώς της ή σε περίπτωση τροποποιήσεως των μεριδίων των μετόχων στο κεφάλαιο συνδέεται με ένα αβέβαιο μέλλον.

61 Αφετέρου, το εν λόγω μέτρο δεν φαίνεται να είναι πρόσφορο για την εξασφάλιση εκτελέσεως της αποφάσεως 2000/392, λόγω επίσης του πρόσκαιρου χαρακτήρα του. Συγκεκριμένα, οι εγγυητές της WestLB είχαν αποφασίσει ότι η συμφωνία που συνήψαν θα ακυρωνόταν αναδρομικά όχι μόνο σε περίπτωση ακυρώσεως της εν λόγω αποφάσεως από τους κοινοτικούς δικαστές ή σε περίπτωση αποφάσεώς τους διαπιστώνουσας τον απρόσφορο χαρακτήρα της συμφωνίας αυτής για την εκτέλεση της αποφάσεως, αλλά και σε περίπτωση οριστικής εκ μέρους τους επιβεβαιώσεως της αποφάσεως 2000/392.

62 Κατά συνέπεια, το μέτρο εκτελέσεως που κοινοποίησε η Γερμανική Κυβέρνηση στην Επιτροπή στις 4 Οκτωβρίου 1999 δεν μπορεί να θεωρηθεί ως μέτρο πρόσφορο για την ανάκτηση της αναφερομένης στην απόφαση 2000/392 ενισχύσεως από εκείνον που την είχε λάβει.

Επί της προτάσεως που κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή στις 15 Μαρτίου 2000

Επιχειρήματα των διαδίκων

63 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι η πρόταση που της κοινοποιήθηκε στις 15 Μαρτίου 2000, η οποία αφορά μέτρο άμεσης επανεπενδύσεως της ενισχύσεως που θα επιστραφεί με τη δημιουργία σιωπηλής συμμετοχής, μπορεί να θεωρηθεί ως νέα ενίσχυση, οπότε πρέπει να της κοινοποιηθεί. Η ανάγκη μιας τέτοιας κοινοποιήσεως προϋποθέτει, στην πράξη, την αναστολή εκτελέσεως της αποφάσεως 2000/392, μέχρις ότου εξε-

τάσει η Επιτροπή την πρόταση που θα της κοινοποιηθεί. Το ανασταλτικό αυτό αποτέλεσμα δεν συμβαδίζει με την υποχρέωση άμεσης ανακτήσεως που απορρέει από την εν λόγω απόφαση. Προκειμένου να αποφευχθεί το πρόβλημα αυτό, η ανάκτηση των χορηγηθεισών ενισχύσεων και η δημιουργία σιωπηλής συμμετοχής αντίστοιχου ποσού πρέπει να πραγματοποιηθούν σε δύο χωριστά στάδια.

64 Η Γερμανική Κυβέρνηση απορρίπτει τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι η πρόταση που της κοινοποιήθηκε στις 15 Μαρτίου 2000 περιλαμβάνει νέα κρατική ενίσχυση. Η επένδυση σε μια επιχείρηση, υπό τη μορφή δημιουργίας σιωπηλής συμμετοχής, η οποία πραγματοποιείται σύμφωνα με τους όρους της αγοράς, δεν εμπίπτει στην υποχρέωση κοινοποιήσεως στο πλαίσιο του καθεστώτος των κρατικών ενισχύσεων, δεδομένου ότι ένα τέτοιο μέτρο προδήλως δεν περιέχει κανένα στοιχείο ενισχύσεως.

65 Επικουρικώς, η εν λόγω Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή δεν λαμβάνει υπόψη της το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η ενδεχόμενη κοινοποίηση της προτάσεως που κοινοποιήθηκε στις 15 Μαρτίου 2000. Αφενός, ο κανονισμός (ΕΚ) 659/1999 περιέχει σαφείς κανόνες ως προς τη διάρκεια της διαδικασίας εξετάσεως. Αφετέρου, η Επιτροπή μπορεί να χορηγήσει παράταση της προθεσμίας εφαρμογής της αποφάσεως 2000/392, τουλάχιστον ισόχρονη προς τη διάρκεια της προκαταρκτικής διαδιακασίας εξετάσεως.

66 Η Γερμανική Κυβέρνηση ισχυρίζεται, επίσης, ότι η Επιτροπή δεν έχει από τον νόμο εξουσία να απαιτεί έναν συγκεκριμένο τρόπο ανακτήσεως και, εν πάση περιπτώσει, με την απόφαση 2000/392 περιορίστηκε να επιβάλει γενικώς τη λήψη μέτρων αναγκαίων για την κατάργηση της παράνομης ενισχύσεως και την ανάκτησή της από εκείνον που την είχε λάβει. Επομένως, η απαίτηση συγκεκριμένου μέτρου ανακτήσεως είναι παράνομη και συνιστά, μεταξύ άλλων, παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας που προβλέπει το άρθρο 5, τρίτο εδάφιο, ΕΚ.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

67 Συναφώς, αρκεί η διαπίστωση ότι η Γερμανική Κυβέρνηση αναγνώρισε, τόσο με τις γραπτές της παρατηρήσεις όσο και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι το μέτρο που κοινοποίησε στην Επιτροπή στις 15 Μαρτίου 2000 δεν συνιστούσε πρόταση εκτελέσεως της αποφάσεως 2000/392.

68 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν αμφισβητείται ότι δεν συνιστά υποχρεωτικό μέτρο, οπότε το Δικαστήριο δεν μπορεί να το εξετάσει στο πλαίσιο της παρούσας προσφυγής.

Επί της υποχρεώσεως ειλικρινούς συνεργασίας

69 Πάντως, η Γερμανική Κυβέρνηση θεωρεί ότι, όσον αφορά την εκτέλεση της αποφάσεως 2000/392, η Επιτροπή παρέβη την υποχρέωση ειλικρινούς συνεργασίας που υπέχει στις περιπτώσεις που παρουσιάζουν δυσκολίες. Μολονότι κοινοποίησε στις υπηρεσίες της Επιτροπής μέτρο εκτελέσεως και, επιπλέον, υπέβαλε πρόταση εκτελέσεως που μπορούσε να αντικαταστήσει το μέτρο αυτό, η Επιτροπή απέρριψε τόσο το μέτρο όσο και την πρόταση, χωρίς να εξηγήσει τους λόγους.

70 Συναφώς, αρκεί να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, το μοναδικό μέσο άμυνας το οποίο μπορεί να επικαλεστεί ένα κράτος μέλος κατά προσφυγής λόγω παραβάσεως, ασκηθείσας από την Επιτροπή βάσει του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ, είναι

η απόλυτη αδυναμία ορθής εκτελέσεως της αποφάσεως (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 22ας Μαρτίου 2001, C-261/99, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 2001, σ. I-2537, σκέψη 23).

71 Όπως προκύπτει από το σύνολο των προεκτεθέντων, η Γερμανική Κυβέρνηση δεν έλαβε τα αναγκαία μέτρα για να ανακτήσει την αναφερόμενη στην απόφαση 2000/392 ενίσχυση από εκείνον που την είχε λάβει.

72 Συνεπώς, η αιτίαση της Γερμανικής Κυβερνήσεως σχετικά με την απουσία συνεργασίας εκ μέρους της Επιτροπής δεν ασκεί επιρροή ως προς την παράβαση εκ μέρους της κυβερνήσεως αυτής των υποχρεώσεων που υπείχε.

73 Κατόπιν των προεκτεθέντων, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, παραλείποντας να συμμορφωθεί προς την απόφαση 2000/392, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 249 ΕΚ και από το άρθρο 3 της αποφάσεως αυτής.

Επί των δικαστικών εξόδων

74 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ζήτησε την καταδίκη της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας στα δικαστικά έξοδα και η τελευταία ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα)

αποφασίζει:

1) Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, παραλείποντας να συμμορφωθεί προς την απόφαση 2000/392/ΕΚ της Επιτροπής, της 8ης Ιουλίου 1999, σχετικά με μέτρο που έθεσε σε εφαρμογή η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υπέρ της Westdeutsche Landesbank Girozentrale, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 249 ΕΚ και από το άρθρο 3 της αποφάσεως αυτής.

2) Καταδικάζει την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας στα δικαστικά έξοδα.

Schintgen Gulmann Σκουρής

Macken Cunha Rodrigues

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 12 Δεκεμβρίου 2002.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του έκτου τμήματος

J.-P. Puissochet